

ПАЩЕНКО С.Ю., ТРОФИМЕНКО М.Ю.
(Запорізький нац. ун-т)

«ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ
АНІМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ
ІНОЗЕМНИХ МОВ СТУДЕНТАМ ВНЗ»

Theoretical and methodological basis of the linguo-cultural aspects of the use of modern animation technologies is analyzed and scrutinized in the article. As we know, the visual and auditory perception and comprehension of the native speakers's speech will predominate with the development of technical opportunities of up-to-date digital technologies. So, it's evident that nowadays the process of teaching foreign languages, as being a very significant part of social and cultural experience, involves together with new pedagogical technologies and innovations in the higher education system.

Key words: didactics, linguo-cultural, aspect, competence, multimedia, animation, technology.

Інтеграція України до європейської спільноти, приєднання вітчизняної системи вищої освіти до Болонської декларації, орієнтація на загальноєвропейські рекомендації та вимоги з мовної освіти передбачають реформування вищої школи, модернізацію професійної підготовки майбутнього викладача.

Розвиток і функціонування освіти зумовлюються чинниками, умовами та принципами існування суспільства, в тому числі й принципом культуровідповідності, що передбачає навчання у контексті культур, уважне вивчення цінностей своєї та іншомовної культур як необхідності формування людини майбутнього. Тому інтеграція освіти й культури визначається провідним принципом реформування сучасної освіти.

У «Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті» підкреслюється необхідність виховання людини демократичного світогляду, яка дотримується громадянських прав і свобод, з повагою ставиться до традицій, культури, віросповідання та мови спілкування народів світу. У зв'язку з цим змінюються і функції викладача, його діяльність орієнтується на створення умов для саморозвитку суб'єктів учіння, формування і розвитку потреб та здібностей суб'єкта навчального процесу. За цих обставин метою реформи вищої освіти на нових законодавчих і методологічних засадах є досягнення якісного рівня професійної підготовки фахівця у вищій школі, створення принципово нового підґрунтя для розвитку особистості викладача, здатного до роботи у певному соціокультурному просторі. Однак рівень професійної підготовки сучасного викладача іноземної мови не задовольняє потреб сьогодення, а численні її зміни не дозволяють принципово покращити якість практичної підготовки майбутніх викладачів філологів.

Сьогодні студент ВНЗ має широкий спектр можливостей професійного обміну з представниками інших культур, а сучасний школяр – іншомовного

спілкування зі своїми однолітками з країн, мова яких вивчається. Отже, необхідність формування *лінгвокультурологічної компетенції* як однієї з основних цілей навчання іноземної мови у всіх закладах освіти України зумовлює соціальний запит. Стійка тенденція гуманізації та деідеологізації всього комплексу шкільних дисциплін має сприяти підготовці студента до активного життя в мінливому світі, відмові від ідей етноцентризму, оволодінню сучасними формами міжособистісних і міжнаціональних стосунків [Trim 1997, р.58]. У такій ситуації в наш час системи освіти багатьох країн світу ставлять за мету підготувати студентів до культурного, професійного та особистісного спілкування з представниками інших країн, ознайомити з їх традиціями, суспільним устроєм та мовною культурою [Trim 1997, р.68].

Розглянемо докладно, що саме означає поняття «лінгвокультурологічний аспект в освіті»:

- бажання зрозуміти представників різних країн та культур, переробити упереджене ставлення до них, визначити їх спільні інтереси, поважаючи національні;
- відкритість різним культурам, оберігання культурної самобутності кожної особистості;
- бажання гармонійно співіснувати і йти на компроміси, що дають змогу примирити інтереси різних сторін в Європі та світі.

Нове призначення іноземної мови спричинило необхідність зміщення акцентів і в підготовці викладачів. Перед університетською наукою постала проблема приведення теорії й практики навчання відповідно до потреб сучасності. Однак наші спостереження, бесіди і спеціально проведена діагностика студентів-філологів старших курсів – майбутніх викладачів, показали, що на практиці намітилися негативні тенденції, які проявляються у нерівномірності сформованості окремих компонентів професійної компетентності, дидактофобії, стереотипності у підходах до організації навчання іноземної мови у нових полікультурних умовах.

Адже невисокий рівень професійної лінгвокультурної компетенції не дозволяє педагогу повною мірою реалізувати свою культурно свідому роль у побудові навчального і виховного середовища в університеті, яке б спонукало студентів до діалогу культур, орієнтувало на соціально значущі духовно-естетичні цінності.

Саме тому, зазначені протиріччя, а також відсутність спеціальної методичної літератури, яка була би присвячена науковому осмисленню, щодо використання анімаційних технологій та формування у студентів лінгвокультурологічної свідомості, зумовили вибір теми нашої статі - *«Лінгвокультурологічні аспекти використання анімаційних технологій при навчанні студентів іноземним мовам»*

Об'єкт дослідження – лінгвокультурологічні аспекти анімаційних технологій навчання іноземним мовам під час формування професійної підготовки студентів філологів.

Предмет дослідження – формування професійних умінь майбутніх викладачів іноземних мов засобами сучасних анімаційних технологій на етапі їхнього навчання у вищому навчальному закладі.

Мета дослідження полягає в тому, щоб теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність застосування засобів сучасних анімаційних технологій в процесі формування лінгвокультурологічної свідомості студентів філологів у процесі їх професійної підготовки у вищій школі.

Потреба в наповненні змісту вузівської освіти лінгвокультурними аспектами визнається сьогодні першочерговим завданням як на загальноєвропейському, так і на національному рівнях.

В основу нашого дослідження покладено гіпотезу про те, що ефективність застосування лінгвокультурних аспектів анімаційних технологій, при формуванні професійної підготовці студентів філологів, як інноваційного напрямку діяльності вищих закладів освіти залежить від функціонального підходу, який передбачає:

- теоретико-методологічне обґрунтування функціональних властивостей *анімаційних технологій* при викладанні іноземних мов;

- науково-теоретичне обґрунтування базової структури функцій *анімаційної діяльності*, яка буде найважливішою передумовою реалізації функціонального підходу анімаційної діяльності установ освіти, і на цій основі *впровадження інноваційних технологій*, що сприяють ефективності цього процесу.

Суспільство XXI століття передбачає у кожної людини знання інформаційних технологій, відповідних сучасному рівню розвитку науки, техніки, творчого підходу до вирішення різних завдань. Важливою тенденцією глобальних інновацій, які відбулись у другій половині - наприкінці XX ст., став синтез інновацій з технологіями у вигляді так званих інноваційних технологій. Термін «технологія» дістав поширення у сфері педагогіки, навчального процесу ще у першій половині XX ст.

Так, в «Енциклопедії педагогічних засобів, комунікацій і технологій», П. Мітчел дав визначення педагогічної технології: «Педагогічна технологія є цариною досліджень та практики (у рамках системи освіти), що має зв'язки зі всіма сторонами організації педагогічних систем для досягнення специфічних і потенційно відтворюваних педагогічних результатів». З 1986 за підтримки ЮНЕСКО визнане таке визначення: «У новому і більш широкому сенсі – це систематичний засіб планування, застосування та оцінювання всього процесу навчання та засвоєння знань шляхом врахування людських і технічних ресурсів та взаємодії між ними для досягнення більш ефективної форми освіти».

За підрахунками вітчизняних дослідників, у педагогічній науці нараховується понад 300 визначень поняття "педагогічна технологія". Так, російський дослідник Г.К. Селевко вважає, що будь-яка педагогічна технологія повинна відповідати таким основним методологічним вимогам або критеріям технологічності [Селевко 1998, с. 17-18]:

1) **концептуальність**, яка передбачає філософське, психологічне, дидактичне та соціально-психологічне обґрунтування освітніх цілей; 2) **системність** (педагогічна технологія повинна мати всі ознаки педагогічної системи); 3) **керованість**, що дозволяє моделювати процес навчання та його основні етапи, вибір засобів та методів для корекції результатів; 4) **відтворення**, під яким розуміють можливість використання педагогічної технології іншими суб'єктами освітнього простору.

Треба зазначити, що науково обґрунтована методика оптимального використання інформаційних технологій визначається їх дидактичним і функціональним призначенням. Одразу постає ціла низька питань як же з'ясувати та обґрунтувати можливе дидактичне призначення мультимедійних засобів та оптимальні методичні прийоми їх використання у певній навчальній ситуації? Як визначити їх місце на занятті і підпорядкувати меті та змісту навчання?

Для відповіді на ці питання, ми вирішили дослідити поняття мультимедії, що є сучасною комп'ютерною інформаційною технологією, що дозволяє об'єднувати в одній комп'ютерній програмно-технічній системі текст, звук, відео зображення, **графічне зображення** та **анімацію** (мультиплікацію).

Згідно до визначення, яке дали французькі спеціалісти в області використання мультимедійних технологій при навчанні іноземним мовам - Le GAME (Groupe audiovisuel et multimédia de l'édition), «**multimedia** est une oeuvre qui comporte sur un meme support un ou plusieurs des elements suivants: texte, son, images fixes, images animées, programmes informatiques et don't la structure et l'accès sont régis par un logiciel permettant l'interactivité» [Lancien 1998, p.86] («мультимедіа – це продукт, який поєднує у собі текст, звук, статичне та мобільне зображення та програми, які забезпечують злагоджене управління усіх змістовних частин та гарантують інтерактивність процесу навчання»).

Дидактичні можливості та методичні варіанти застосування мультимедійних засобів навчання досить широкі та різноманітні. Вони можуть використовуватись в самих різних ситуаціях (перед вивченням чи після вивчення навчальної теми, на початку або наприкінці заняття, повністю або окремими фрагментами, у поєднанні з іншими засобами навчання і т.п.).

Ще Я.А. Коменський у своїй праці "Велика дидактика" писав: «...Все, що тільки можна, давати для сприймання чуттям, а саме: видиме - для сприймання зором, чутне - слухом, запахи - нюхом, доступне дотикові - через дотик. Якщо будь-які предмети відразу можна сприйняти кількома чуттями, нехай вони відразу сприймаються кількома чуттями...» [Коменський 1940, с. 15].

Хоча, звичайно, існують загальні характеристики лінгвокультурологічних аспектів анімаційних технологій та поради, щодо їх правильного вмілого застосування у працях вітчизняних та зарубіжних науковців, проте вони мають більш описовий характер. На превеликий жаль, методика викладання іноземних мов не має спеціального та поглибленого вивчення практики підготовки студентів філологів засобами анімаційних технологій, все це провокує їх

недостатню спроможність виконувати та брати активну участь у цьому виді діяльності.

В Україні засобами анімаційних технологій здійснюється підготовка менеджерів ЗЕД, спортивного туризму, маркетингу, соціальних педагогів, культурологів та студентів інших гуманітарних спеціальностей, але їх майже зовсім не використовують під час професійної підготовки студентів філологів, де перевагу все ще віддають класичному стандартному підходу при викладанні гуманітарних дисциплін. Однак повністю протилежною є ситуація в країнах Європейського Союзу - Італії, Франції, Бельгії, Данії та ін., де застосування анімаційних технологій є суттєвим освітнім пріоритетом у навчанні іноземних мов та практично всі національні програми цих країн містять (де факто) лінгвокультурний компонент змісту навчання як його складову.

Значно впливають також місцеві умови, до яких, зокрема, відносять і особливості системи вузівської освіти, навчального плану та програм. Для прикладу можна розглянути Італію, яка характеризується їх гнучкістю. Міністерство освіти Італії на державному рівні визначає основні напрями навчання, його цілі та завдання, що мають бути досягнуті студентами різних рівнів навчання. Подібні рекомендації досить корисні для викладачів, які складають індивідуальні плани роботи. У галузі навчання іноземних мов рекомендації обов'язково охоплюють вивчення «культурних аспектів» іноземної мови, але ніяких конкретних інструкцій з дидактичної точки зору не надається. Зважаючи на невідповідність Національної програми Італії вимогам часу, організатори проекту знайшли спосіб розв'язання цієї проблеми за допомогою використання мультимедійних технологій, а саме супутникового телебачення. Адже таким чином з'являється можливість користуватися величезним обсягом інформації і через усвідомлення студентами особливостей рідної та іншомовної культури знижувати рівень етноцентризму, виховувати толерантне ставлення до представників інших культур. У цьому полягає мета італійського проекту «Засоби масової інформації як спосіб розвитку учнівської автономії».

У ньому брали участь учні 35 груп різного віку, викладачі різного віку, англійської, німецької, французької та іспанської мов, які пройшли спеціальну підготовку на курсах з використання мультимедійних технологій (саме супутникового телебачення) у навчанні іноземної мови та культури (протягом 20-50 годин), використовувалися ефектні записи програм. На завершення проекту студентам дали прослухати запис інтерв'ю, в якому вони брали участь на початку року, відповідаючи на запитання, і основною метою якого було вивчити рівень етноцентризму кожного учня. Майже всі студенти дійшли висновку, що до початку виконання завдань проекту вони мали поверхові знання та упереджене ставлення до культури і країни, мова якої вивчається. Таким чином, супутникове телебачення та інтернет дають можливість доступу до сучасних автентичних матеріалів, сприяє активізації навчального процесу, створює привабливе й гнучке середовище для навчання. Студент відчуває себе дослідником і першопрохідцем. Завданням викладача в цьому процесі є

розвиток і широке застосування в університеті методів культурного аналізу, зміцнення зв'язків між «досвідом» і «набуттям знань» [Byram 1997, p. 39-55].

Італійський досвід структурування та розвитку лінгвокультурного компонента змісту, суть якого полягає в декодуванні багаторівневих телевізійних сюжетів та навчанні здобувати додаткову інформацію соціокультурного характеру з різноманітних джерел, і таким способом істотно підвищувати рівень фонових знань, є, на наш погляд, надзвичайно корисним і вартим для наслідування. Загально-європейським завданням на сьогодні є створення привабливого та гнучкого середовища для навчання, користуючись при цьому найновішими технічними досягненнями (відео- та аудіо запис, супутникове телебачення, Інтернет), доступу до автентичних матеріалів. Все це значно підвищує рівень вмотивованості студентів, дає їм можливість усвідомити відмінності в рідній та іншомовній культурах, сприяє вихованню в них толерантного ставлення до представників інших культур, зниженню рівня етноцентризму [Byram 1997, p. 6-7].

В результаті аналізу італійського проекту нами було сформульовано основні аспекти оцінювання лінгвокультурної компетенції:

- 1) позитивне ставлення до мови, що вивчається, та її народу-носія;
- 2) знання соціокультурних особливостей країн, де ця мова використовується як рідна;
- 3) знання етикету та засобів комунікації як вербальних, так і невербальних;
- 4) вміння користуватися різноманітними джерелами інформації.

Ми ще раз переконалися, що процес оцінювання повинен включати не тільки знання, уміння і навички. Такі чинники, як відкритість і готовність до сприйняття культурних особливостей представників інших культур, є значимими.

Адже вивчення мов у наш час – це активний процес і досить часто студенти беруть участь у виборі навчальних матеріалів та методів навчання. Їх вчать працювати самостійно та нести відповідальність за свою роботу.

Слід звернути особливу увагу на те, що для європейських країн притаманним є впродовж навчання порівнювати культурні особливості, характерні для різних націй. Окрім цього, західні методисти вважають за потрібним робити акценти на формуванні позитивного ставлення до виявів «чужого», ставлення до іншої культури, її ціннісних орієнтацій [Byram 1997, 245-267].

Отже, докладно розглянувши практику структурування лінгвокультурного компонента змісту навчання іноземної мови, варіанти розвитку його в різних європейських країнах та чинники впливу на його формування, можна виділити такі спільні особливості:

- 1) розвиток здатності використовувати іноземну мову як для спілкування в реальних життєвих ситуаціях, так і для здобуття знань;
- 2) використання автентичних матеріалів, що пройшли спеціальний відбір;
- 3) вміння самостійно знаходити додаткову інформацію та користуватися нею;

- 4) різноплановість одержуваних знань, умінь і навичок;
 5) спрямованість навчання на спілкування з носіями іноземної мови та на використання її як засобу міжнаціонального спілкування.

Результати нашого дослідження неодмінно свідчать про те, що студенти ВНЗ України потребують підвищення рівня своєї лінгвокультурної підготовки, що виявляється в їх бажанні й намаганні засвоїти достатній обсяг професійно значущих знань, лінгвокультурних професійно-педагогічних умінь, розвинути здібності та набути необхідних якостей, які забезпечать ефективне формування особистості студента, здатного брати участь у міжкультурному іншомовному спілкуванні.

Література

Коменський Я.А. Велика дидактика//Вибр. пед. твори. - К., 1940, т.1. *Селевко Г.К.* Современные образовательные технологии: Учебное пособие. - М.: Народное образование, 1998. - 256 с. *Byram M., Zarate G.* Sociocultural and intercultural dimension of language learning and teaching - Strasbourg: Council of Europe Publishing, 1997. - 119p. *Byram M., Zarate G., Newner G.* Sociocultural competence in language learning and teaching. Studies towards Common European Framework of Reference for language learning and teaching. Education Committee Council for Cultural Cooperation - Strasbourg: Council of Europe Publishing, 1997. - 375p. *Kravtchenko T.* Exploitation des documents vidéo à la leçon // Le français. Methodes. - 2004. - № 13-14. - p. 6-7. *Lancien Th.* Le multimédia // Didactique des langues étrangères. CLE Internationale. Paris, 1998. Modern language learning and teaching in central and eastern Europe: which diversification and how can it be achieved? Proceeding of the second colloquy of the European Centre for Modern Languages, Graz (Austria), 13-15 Feb. 1997. Compiled and edited by *Barbel Fink.* - Strasbourg: Council of Europe, 1998. - 369 p. *Trim J.* Language learning for European citizenship. Final report (1989-1996). - Strasbourg: Council for Cultural Cooperation. Council of Europe Publishing, 1997. - 101 p.

ПЕТРІНСЬКА Т.С.
 (Запорізький нац. ун-т)

ВЕРБАЛЬНА АКТУАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ CULTURAL GLOBALIZATION В АНГЛОМОВНОМУ ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

The article deals with the means of verbalization of concept CULTURAL GLOBALIZATION in the English language mapping of the world. Different conceptual features are defined and examples from the texts are given by the author.

Key words: *concept, language units, context, discourse.*

Концепт як методологічну категорію з позицій різних підходів і переслідуючи широке коло завдань успішно досліджували Андрусак І.В., Арутюнова Н.Д., Карасик В.І., Кубрякова Є.С., Приходько А.М., Степанов Є.С., Стернін І.А. та ін. Дана робота спрямована на дослідження засобів вербальної актуалізації концепту CULTURAL GLOBALIZATION в контекстуальному фрагменті англomовного публіцистичного дискурсу останнього десятиліття, в якому проявляються ті смисли, що пов'язують людину як активного діяча і глобалізацію як направлену силу, що буде ймовірний світ, як в матеріальному